

LU konferences sekcija “Ernsts Jingers: domātājs un rakstnieks starp modernitātes veidoliem un viņpus laika sienas” tiek īstenota LZP projekta “Institutum Herderianum Rigense: Herdera institūts Rīgā kā zinātnes tīkls Eiropas zinātnes tīklojumā” (LZP reģistrācijas numurs lzp-2020/2-0083, LU reģistrācijas Nr. LZP2020/9)¹

Ernsts Jingers: domātājs un rakstnieks starp modernitātes veidoliem un viņpus laika sienas

---

¹ Latvijas Zinātnes Padomes individuālo projektu iesniegumu atklātā konkursa programmā “Zinātnisko institūciju zinātnes izcilības un snieguma finansējuma nodrošinājums pētniecības specializācijas, izcilības un ietekmes stiprināšanai – vienotas akadēmiskās un zinātniskās karjeras sistēmas reformas ieviešanai un zinātnes un inovācijas lomas palielināšanai” kopš 2020. gada decembra Latvijas Universitātē tiek īstenots projekts “Institutum Herderianum Rigense: Herdera institūts Rīgā kā zinātnes tīkls Eiropas zinātnes tīklojumā”. Projekts pievēršas izglītības centram un zinātniskai institūcijai – Herdera institūtam Rīgā (HI), kura vēsture (1921-1939) un ieguldījums modernās zinātnes ģenēzē līdz šim nav pienācīgi izpētīti ne dz Latvijā, ne dz pasaulē. Rīgas Herdera Biedrības dibinātais HI korespondentu vidū bija tādi zinātnieki kā M. Planks, J. J. fon Ikskils, V. Nernsts u. c. Projekts aktualizē arī vācu un vācbaltiešu kultūras un zinātnes ietekmi 20. un 30. gados un pievēršas izciliem 20. gadsimta personībām, kuras Herdera Institūta paspārnē vai vācbaltiešu minoritātes sniegto vēsturisko procesu interpretācijas ietvaros, viesojas Latvijā vai tematizē ar Latvijas un Vācijas vēsturi saistītus sociāli politiskus un kultūras aspektus.

Saturs

Konferences sekcijas anotācija	3
Konferences sekcijas programma	4-5
Ievads konferences sekcijā	6-7
Konferences sekcijas tēzes	8-10
Krāces klausītājs. Ernsta Jingeru ceļš modernitātē	11-22
Noslēgums	23

Ernsts Jingers: domātājs un rakstnieks starp modernitātes veidoliem un viņpus laika sienas

2020. gadā, pandēmijas apstākļos, tika svinētas vairākas Eiropas kultūrai nozīmīgas jubilejas. Starp tām bija filozofa Hēgeļa un dzejnieka Hēlderlina divsimt piecdesmitās dzimšanas dienas. Starp jubilejām, kuras atzīmēja 20. gadsimta domātāju, rakstnieku un zinātnieku kontekstā, bija arī rakstnieka, domātāja un esejista Ernsta Jingera (1895-1998) simt divdesmit piektā dzimšanas diena. Atceroties par šo neseno jubileju, 2021. gada 23. februārī notiks Jingeram veltīta konferences sekcija. Tā centrā – Jingera personība, viņa darbu pamattēmas un veidoli (Kareivis, Strādnieks, Mežabrālis, Anarhs u. c.), ar kuru palīdzību viņš attēlojis un interpretējis 20. gadsimta un visas modernās kultūras gaitu. Šobrīd Jingera darbi tiek izdoti jaunos, kritiskos izdevumos (prof. Dr. Helmutis Kīzels). Jingera skatījums uz savu laiku un viņa estētika, viņa sarakstes ar ievērojamiem filozofiem, viņa garā mūža pieredze un tās artikulācija literāros un esejistiskos darbos ir saistījuši daudzus lasītājus. Viņa darbs “Tērauda negaisos” 30. gados ticis publicēts periodikā latviešu valodā. 30. gadu rakstu krājumos par I Pasaules karu, karavīra pieredzi un karu kā vēsturisku fenomenu, Jingers ievieto arī rakstus par Latviju un Baltiju. 1943. gadā Rīgā tiek izdoti viņa darbu “Bez bailīgā sirids” un “Starojumi” papildus izdevumi. Tuvākajos gados tiek plānoti citi viņa darbu tulkojumi latviešu valodā. Viņa mantojums ir viena no nozīmīgākajām 20. gadsimta vēstures un laikmeta pašizpratnes liecībām.

E-pasts saziņai: raivis.bicevskis@lu.lv

Konferences sekcijas programma

**Ernsts Jingers – domātājs un
rakstnieks starp modernitātes
veidoliem un viņus laika sienas**

**Ernst Jünger - a thinker and writer
between the forms of modernity
and beyond the Wall of time**

**Latvijas
Universitātes
starptautiskā
zinātniskā
konference**

**Otrdien, 2021. gada 23. februārī
plkst. 12:30, tiešsaistē**

**Tuesday, 23 February 2021, 12:30
AM, online**

Programma/Programme

Pieslēšanās saite: Join Zoom Meeting:

<https://zoom.us/j/98916215299?pwd=NTN1S3IKcTlnamQ2WGVocE0vSFQ1Zz09>

Meeting ID: 989 1621 5299 ; Passcode: 750646

12:20-12:30	Coffee, discussions	
Vadītājs/Chair: Raivis Bičevskis		
12:30–12:40	<i>Raivis Bičevskis (LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļa)</i>	Ernsts Jingers un mēs: Ievads konferences sekcijas darbā / Ernst Jünger and we. Introduction to the conference section
12:40-13:00	<i>Alexander Mihailowski (Ekonomijas augstskola, Maskava, Krievija / National Research University – Higher School of Economics, Moscow, Russia)</i>	Ernsts Jingers par toposiem “mežs” un “laika siena” / Ernst Jünger on the topoi of the Forest and the Wall of time
13:00–13:20	<i>Raivis Bičevskis (LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļa)</i>	Krāces klausītājs. Ernsta Jingera ceļš modernitātē / Listener to the rapids. Ernst Jünger’s path through modernity

13:20–13:40	Pēteris Bankovskis	Karavīrs bangotnē. Ieskats dažos Ernsta Jingera Otrā pasaules kara dienasgrāmatu motīvos, domājot par Eiropas bojāejas permanento dabu / A look into some of the motifs of Ernst Jünger's World War II diaries, thinking about the permanent nature of Europe's decline
13:40-14:00	Coffee break, discussions	
Vadītājs/Chair: Raivis Bičevskis		
14:00–14:20	Krišjānis Lācis (<i>LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļa</i>)	Liberālās valsts formas kritika Ernsta Jingera un Karla Šmita starpkaru perioda darbos / Critique of the liberal state form in Ernst Jünger's and Carl Schmitt's interwar works
14:20-14:40	Valters Zariņš (<i>LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļa</i>)	Ernsts Jingers par politiku un pāri politikai / Ernst Jünger on and over politics
14:40–15:00	Matīss Bluķis (<i>LU VFF Filozofijas un ētikas nodaļa</i>)	Anarhs Eumesvilā – izdzīvošana un sadzīve / Anarch in Eumeswil - survival and everyday life
15:00-	Noslēgums, diskusijas Conclusions, discussions	

Ievads

Ernsts Jingers un mēs

Dāmas un kungi,

godātie – lai arī attālināti – klātesošie,

februāra pēdējā nedēļā, pēc ilgāka sala Latvijā, laiks pavērsies uz augstākām temperatūrām. Arī Latvijas Universitātē, sākoties semestrim, dažādi darbi un iniciatīvas liecina par kustīguma un dzīvīguma palielināšanos. Pie šiem darbiem piederas arī tādi, kuri tika iecerēti un rosināti jau pagājušajā gadā, taču kopējās situācijas dēļ tomēr nenotika. Ceru, ka tas, ka par nepadarīto tomēr atceramies un atgriežamies pie tā šī semestra sākumā, liecina par reiz iecerētā svarīgumu un neatliekamību. Pagājušā gada noslēgumā bija iecerēts atzīmēt gan Hēlderlina, gan Hēgeļa jubilejas gadu: kādreizējiem Tībingenes draugiem, bez kuriem grūti iedomājama modernā dzeja un filozofija, pagājušajā gadā palika 250. Dažādo jubilejām veltīto publikāciju klāstā jāizceļ Jēnas filozofa Kļausa Fīvega jaunā apjomīgā Hēgeļa biogrāfija, kas saucas “Hēgelis: brīvības filozofs”. Laikam gan reti kurš šaubīsies, ka brīvība ir lielā modernās filozofijas tēma. Tikai – kā tā būtu jāizprot? Kas ir brīvība?

Šo jautājumu uzdod arī cits pagājušā gada jubilārs – Ernsts Jingers, kuram pagājušajā pavasarī apritēja 125. dzimšanas diena. Šodien pievērsamies tieši viņam.

Savā 1951. gadā publicētajā tekstā “Došanās mežā” viņš par brīvību izsakās: “Vēsture ir tas veidols, kuru liktenim piešķīris brīvais”. Par “brīvo” gan Jingers piebilst: “Brīvība mums iesvēta tikai tik lielā mērā, cik esam ar mieru sevis un brīvības savienībai pievienot nāvi kā trešo sabiedroto”. Jingers, 20. gadsimta liecinieks, “gadsimta cilvēks”, kuram lemts nodzīvot 102 gadus ilgu mūžu, šo konstelāciju, kurā satiekas brīvība, brīvais un nāve, ir izdzīvojis, pārbaudījis un izbaudījis pārpārēm. Viņa teksti – tāpat kā visu mūžu krātie priekšmeti un dzīvības liecības Vilflingenes mājas telpās – ir liecības no robežjoslām, kurās kāds nevairoties satiekas ar šiem “sabiedrotajiem”. Satikšanās zīmes palikušas uz miesas kā I Pasaules kara ievainojumu zīmes – un nolasāmas arī tekstos. Šādas zīmes ir arī Jingera radītie veidoli – Kareivis,

Strādnieks, Mežabrālis, Anarhs un citi. Tie ataino satikšanos ar bīstamo, ar likteni, ar vēl nezināmo un savā veidā iemieso to, kas dzen un plosa visu laikmetu. Jingers ir modernitātes liecinieks.

Vienā no pārdomu krājumiem – 1959. gadā klajā laistajā grāmatā “Pie laika sienas” – Jingers uzdod jautājumu par ievērojamām izmaiņām, kas skar ne tikai sabiedrību, kultūru vai cilvēka vēsturi; tās skar arī Zemi, Gaju. Vai cilvēks pārvarēs šo pārmaiņu laika mūri un nonāks mūra otrā pusē, tāds ir jautājums. Šo jautājumu varbūt mēs, 21. gadsimta sākumā, saprotam un uztveram labāk, varbūt tomēr – neizprotam līdz galam. Tāpēc pievērsamies Ernstam Jingeram, kurš savu tekstu tēlos un jēdzienos redz un skaidro modernitātes likteni, taču arī jautā par nākotni, par cilvēka būšanas iespējām un slazdiem, par likteni un brīvību.

Ernsts Jingers līdz šim ir runājis latviešu valodā 20. gadsimta 30. gadu tulkojumos (“Tērauda negaisos”, “Par sāpēm”), 2000. gadu fragmentos no romāna “Uz marmora klintīm” Leona Brieža žurnālā “Kentaurs XXI”. Savos starpkaru laikā veidotajos rakstu krājumos par karu, Jingers ir pievērsies arī Baltijai un Latvijai. Gadu desmitu vēlāk, II Pasaules kara laikā, Rīgā ir nodrukātas Jingera dienasgrāmatas “Dārzi un ielas” (kas aptver laika posmu no 1939. līdz 1940. gadam) veseli divi izdevumi un Vērmahta izdevumā – “Bez bailīgās sirds” 2. redakcija.² Tās ir pagaidām nedaudzās – 20. gadsimta gaitas noteiktās – palikušās saskares starp Jingeru un Latviju. Viens no mūsu šīsdienas tikšanās reizes mērķiem ir šīs liecības papildināt un savākt. Tomēr ne tikai tas – otrs tikšanās mērķis ir mudināt pievērsties Jingera tekstiem – gan romāniem, gan esejām, gan laikmeta skaidrojumiem, gan sarakstei un pārskatamā laika periodā ļaut kaut kam no tā visa runāt latviešu valodā tulkojumos un interpretācijās. Paralēli šiem mērķiem Latvijas Universitātes 79. starptautiskās zinātniskās konferences sekcijas “Ernsts Jingers: domātājs un rakstnieks staro modernitātes veidoliem un viņpus laika sienas” mērķis ir atgādināt par Jingeru – izcilu esejistu, rakstnieku un domātāju, kura mantojums tikai iegūst jaunas nozīmes dimensijas pie “laika sienas”.

Raivis Bičevskis

---

² Par šīm ziņām – pateicība Ernsta Jingera darbu pētniekam un bibliofilam Tobiasam Vimbaueram.

Konferences sekcijas referātu tēzes

1. Aleksandrs Mihailovskis

Ernsts Jingers par toposiem “mežs” un “laika siena”

[referāts vērojams ierakstā, kas pievienots konferences sekcijas materiāliem]

2. Pēteris Bankovskis

Karavīrs bangotnē.

Ieskats dažos Ernsta Jingera Otrā pasaules kara dienasgrāmatu motīvos, domājot par Eiropas bojāejas permanento dabu

1942. gada 19. jūlijā Ernsts Jingers pastaigājās par Perlašēzas kapsētu un domāja par mirušajiem, par to, kā tie šādā pastaigā pieskaras domātājam. Dienasgrāmatas ierakstā lasām, ka šāds pieskāriens ar sen zudušas esmes tumšo zizli, iespējams, ir pats brīnišķīgākais, kas pasaulē var būt. To nevar salīdzināt ar dzimšanu, kas ir tik vien kā pumpurošanās uz jau mums zināmās dzīvības ķermeņa. Dzīvība atrodas nāves vidū, līdzīgi kā zaļa saliņa tumšā jūrā. Pētīt to, kaut vai tikai bezdibeņa malā, krasta bangotnē – tā arī ir patiesā zinātne, ar ko salīdzinot, fizika un tehnika šķiet tikai tukšība un nieki.

3. Raivis Bičevskis

Krāces klausītājs. Ernsta Jingera ceļš modernitātē

Jingers ir cilvēks, kuram lemts divreiz savā mūžā “satikt” Haleja komētu (1910. un 1986. gadā). Haleja komēta ir periodiskā komēta, kuru var redzēt ik pēc 75–76 gadiem. Komēta nosaukta angļu astronoma Edmunda Haleja (1656–1742) vārdā. Nākamreiz komēta atgriezīsies 2061. gadā. Laikam gan jau kopš sarunas ar tēvu 1910. gadā, vērojot komētu pirmo reizi, Ernstu ir pārņēmis kustības- un ceļot prieks. Skolas laikā lasītie Āfrikas ceļojumu apraksti bija atklāsme. “Āfrika kļuva man par visa mežonīgā un sākotnējā apzīmējumu – vienīgā iespējamā skatuve dzīves veidam, kurā būtu vērts dzīvot. [...] Ka ir džungļi un plašumi, kurus vēl nav sasniedzis neviens, – to zināt sagādāja neizsakāmu prieku. Ar skarbu smaidu es lasīju, ka drudzis un malārija sagaida

ceļotāju jau piekrastē [...]. Man šķita pareizi, ka nāve sajož savu jostu ap zemi, kas domāta tikai īstiem vīriem, un jau pie saviem vārtiem atbaida ikvienu, kas nav pietiekami izlēmīgs.”

4. Krišjānis Lācis

Liberālās valsts formas kritika Ernsta Jingera un Karla Šmita starpkaru perioda darbos

Vācijas sakāve Pirmajā pasaules karā un straujā pāreja uz liberālo masu demokrātiju kā pārvaldes formu iezvanīja tā arī līdz galam neatrisinātu sabiedriskās nestabilitātes posmu valsts dzīvē. Šo vispārējā nemiera un neskaidrības laiku vienlaikus var uzskatīt par daudzveidīgas radošās dzīves, akadēmiskās un politiskās domāšanas zelta laikmetu 20. gs. Vācijā, līdz nacionālsociālistu vienpartijas diktatūra tam pielika punktu. Draugi un sarunbiedri Ernsts Jingers un Karls Šmits, kā vieni no redzamākajiem t.s. vācu “konservatīvās revolūcijas” metapolitiskās kustības pārstāvjiem, ir spilgti šī laikmeta liecinieki un asi kritiķi. Šajā referātā uzmanība pievērsta tam, kā abi politiskās dzīves galējību domātāji un praktiķi savos “radikālākajos” pirms-nacisma laika tekstos kritizē liberālo demokrātiju kā noteiktu valsts formu. Abu polemika ir savstarpēji papildinoša – kur Jingers ir mērens, tur Šmits ir radikāls, savukārt kur Šmits meklē risinājumus parlamentārisma vai masu demokrātijas ietvaros, tur Jingers ir nepiekāpīgāks kritiķis no radikālas buržuāziskā dzīvesveida kritikas pozīcijām. Apcerot valsts iekārtas uzbūvi, abus vieno rūpes par formu iepretī mēģinājumiem novērst bezformību, kā arī mēģinājumi saprast un integrēt tehnoloģijas lomu modernās valsts dzīves formveidē.

5. Matīss Bluķis

Anarhs Eumesvilā – izdzīvošana un sadzīve

Anarhs kā figūra nenoliedzami ir atspulgs paša Jingera pieredzei un pārdomām tad, kad jājautā "Kā tad vispār tagad būt? Un kur tad lai dodas?". “Eumesvila” ir viens no svarīgākajiem Jingera darbiem pēc 2. Pasaules kara. Tas simbolizē esamības modu, kurā Jingers sevī atrod šajā laika periodā un kalpo kā sava veida rokasgrāmata arī viņa ideju sekotājiem.

6. Valters Zariņš

Ernsts Jingers par politiku un pāri politikai

Ernst Jingers ir gājis gar politikas un politiskā robežu; viņu varētu dēvēt gan par metapolitiķi, gan par antipolitiķi, gan par megapolitiķi. Tomēr šie apzīmējumi raksturo viņa un politikas attiecības tikai virspusēji. E. Jingers ir viens no tiem modernā laika kareivjiem, kas pats izcīna savu un īpašu novietojumu – savu un īpašu vietu ieņem politikai. Šo “vietu” un “novietojumu” raksturot nozīmētu raksturot ne tikai Jingera eksistences politiku, bet arī moderno laikmetu un tā pavērtās (un pastāvīgi šī paša laikmeta apdraudētās) brīvības iespējas.

Krāces klausītājs

Krāces klausītājs. Ernsta Jingera ceļš modernitātē

Raivis Bičevskis

Āfrika

Jingers ir cilvēks, kuram lemts divreiz savā mūžā “satikt” Haleja komētu (1910. un 1986. gadā). Haleja komēta ir periodiskā komēta, kuru var redzēt ik pēc 75–76 gadiem. Komēta nosaukta angļu astronoma Edmunda Haleja (1656–1742) vārdā. Nākamreiz komēta atgriezīsies 2061. gadā.³ Laikam gan jau kopš sarunas ar tēvu 1910. gadā, vērojot komētu pirmo reizi, Ernstu ir pārņēmis kustības- un ceļot prieks. Skolas laikā lasītie Henrija M. Stenlija Āfrikas ceļojumu apraksti (kuru publicēšana vācu valodā sakrita ar tā brīža vācu vēlni un sapni par kolonijām) bija atklāsme. “Āfrika kļuva man par visa mežonīgā un sākotnējā apzīmējumu – vienīgā iespējamā skatuve dzīves veidam, kurā būtu vērts dzīvot. [...] Ka ir džungļi un plašumi, kurus vēl nav sasniedzis neviens, – to zināt sagādāja neizsakāmu prieku. Ar skarbu smaidu es lasīju, ka drudzis un malārija sagaida ceļotāju jau piekrastē [...]. Man šķita pareizi, ka nāve sajož savu jostu ap zemi, kas domāta tikai īstiem vīriem, un jau pie saviem vārtiem atbaida ikvienu, kas nav pietiekami izlēmīgs.”⁴

Skolniekam Jingeram Āfrika kļūst par vietu, kur vēl iespējams dzīvot pirmatnēji, t. i., būt brīvam un paļauties tikai uz dabas labvēlību vai iet bojā tās nelabvēlības dēļ. “Tur ir džungļi un plašumi, kurus vēl nav sasniedzis neviens, – to zināt sagādāja neizsakāmu prieku” – šie Jingeru vārdi skan kā modernitātes atklājēju moto. Āfrika “man bija krāšņa dzīves anarhija, aiz kuras mežonīgajām parādībām slēpās dzīves dziļā, traģiskā kārtība, pēc kuras noteiktā laikā ilgojas ikviens jauns cilvēks”.⁵

---

³ <https://www.space.com/19878-halleys-comet.html>

⁴ Ein abenteuerliches Herz. Hrsg. und mit Erinnerungen von Heinz Ludwig Arnold. Stuttgart, 2011. 150. lpp.

⁵ Turpat, 151. lpp.

Jaunības ilgas un ieiešana lielajā dzīvē ir bezgalīgā brauciena sākums – tāda ceļojuma sākums, kurā ceļotājam neizbēgami būs jāklūst “vēsturiskam” un tādējādi arī ierobežotam savā izvēlē, savā liktenī, savā domā. Taču kondensētajā sākotnē, sākotnes varenumā un nevainībā te tiek svinēta dzīve visā tās krāšņumā un bīstamībā.

1913. gada rudenī Jingers ir tiktāl, lai sapni par brīvību pirmatnējumā tik tiešām pārvērstu par ilgoto īstenību. Karstajās vasaras brīvdienās viņš ir trenējies dzīvei Āfrikas klimatā un nu ar vilcienu dodas uz Verdenu, kur piesakās franču Ārzemju leģionā. Novembrī Jingers ir jau Alžīrijā. Vai Ernsts ir īsti rēķinājies ar leģiona kazarmu režīmu? Nē, nav. Šo ceļu viņš gājis, lai skatienam pavērtos Āfrikas plašumi. Kopā ar pāris jauniegūtiem biedriem viņš atstāj leģiona dislokācijas vietu un dodas Āfrikas dzīlēs, kuras gan sasniegt nav lemts: jau pēc dažiem kilometriem ceļotāji pārguruši tiek atrasti guļam salmu kaudzē. Leģionā viņus gaida sods un karceris. Tikai ar milzīgām pūlēm, izmantojot diplomātiskos sakarus, Ernsta tēvam, kurš nu zina dēla atrašanās vietu, izdodas glābt viņu no “Āfrikas piedzīvojuma”. Ernsts var doties mājās. Pasaules plašums atkal sašaurinās līdz Viduseiropas mērenajam klimatam.

Tomēr Āfrikas mežonīgā brīvība paliek kā dzīves motīvs, kuru Jingers aprakstīs un attīstīs savos tekstos. “Vēlme redzēt cēlo, krāšņo un nāvējošo melnā kontinenta brīnumu – šīs ilgas reiz izjutis ikviens no mums, lai gan katrs šīm ilgām devis citu vārdu, citu nosaukumu, un dažiem tas tā ir vēl joprojām.”⁶ Ceļošana vispirms nozīmē doties meklēt pirmatnējo, sākotnējo, tiesa, arī apdraudošo – ko tādu, kura priekšā pa īstam var izjust, ka esi dzīvs un piedalies “Āfrikas spēlēs”. Tā saucas Jingera vēlākais 1936. gadā publicētais pašrefleksīvais literārais atskats uz Āfrikas piedzīvojumu.

Karš

1914. gada 4. augustā Ernsts Jingers kā brīvprātīgais iesaistās “Lielajā karā”. Pirmā pasaules kara iespaidus jaunais cilvēks pieraksta 15 burtnīcās (katra aptuveni 120 lappušu bieza). Šīs burtnīcas šobrīd glabājas Vācu literatūras arhīvā Mārbahā pie Nekāras. Ieraksti ir atšķirīgi – daždien Jingers uzraksta vairākas rindkopas, citdien – tikai pāris teikumus. Šīs burtnīcas būs pamats Jingera pirmajam pazīstamākajam darbam “Tērauda negaisos”, kuru lasīs kā vienu no ievērojamākajiem Pirmā pasaules kara attēlojumiem literatūrā.

---

⁶ Turpat, 164. lpp.

Šim 1920. gadā publicētajam darbam sekos citas “karalaika grāmatas” – “Cīņa kā iekšējs pārdzīvojums” (1922), “Šturms” (1923), “Uguns un asinis” (1925), “Mežiņš 125” (1925). Par Jingera “Tērauda negaisos” pamatoti var runāt kā par Ē. M. Remarka romānam “Rietumu frontē bez pārmaiņām” (1929) paralēlu un atšķirīgu Pirmā pasaules kara pieredzes tvērumu. Arī Remarku ietekmējušajā darbā Jingers parāda kara šausmīgumu no jauna frontes virsnieka pozīcijām, kurās viņš pats ir nevis aizmugurē, bet gan pirmajās līnijās piedaloties uzbrukumos un vadot operācijas, saskaroties ar tehnikas pārākumu pār individuālu drosmi, četrpadsmit reižu iegūstot vieglākus vai smagākus ievainojumus un tomēr paliekot dzīvam. Šajā darbā neatradīsim moralizējošu skatījumu uz kara bezjēdzību. Jā, tas ir šausmīgs, taču Jingers tēlo kara pieredzi no tiešās perspektīvas, koncentrējoties drīzāk uz pārdzīvojumu intensitāti un aprakstot arī tos mirkļus, kuros cīņa un karš uzsviež individuālu dīvainu izjūtu augstumos vai iesviež dzīlēs, par kurām tas pirms tam civilizētā mierlaiku pilsoniskajā dzīvē nemaz nav nojautis. “Vēl briesmīguma ēna slejas pār mums. [...] Karš kulminēja materiālu cīņā; mašīnas, tērauds un sprāgstvielas, arī cilvēks bija materiāls”⁷ – materiāls gan matērijas, gan stihijas elementu nozīmē. Karš ir stihija – viesuļi, kuri noslauka veselas ainavas un pilsētas un kuru tērauda lietū no ierakuma uz ierakumu skrien Kareivis; viņš atkal ir nonācis pirmatnējā haosā, civilizācijas un dabasspēki sajaukušies gigantu cīņā, kuras zibeņi šķeļ debesis un izdzēš dzīvības. Tajā ir kāda neizjusta brīvība viņpus kultūras sakārtojošā un cilvēku iemidzinošā un pasargājošā konteksta.

Tomass Manns pārmetīs Jingeram jaunā barbarisma apoloģiju. Jingeras akcents ir karavīra tiešā pieredze, kuras dziļdimensijas viņš vēlas izgaismot, lai arī tās neiekļautos civilizētas dzīves rāmjos. Jingeras “Tērauda negaisu” pirmās versijas stils ir ziņojumam līdzīgs, kā reports no frontes līnijas – bez izskaistinājumiem, bez patriotiskiem krāšļiem. Un tomēr tas ir *literārs* mēģinājums radīt nojausmu par pirmatnējo brīvību cīņas laukā. Jingeras brigāde divreiz tiek gandrīz pilnībā iznīcināta; viņa paaudze (jaunieši, dzimuši 1895. gadā) karā zaudē 35 procentus vīriešu.⁸ Jingers izdzīvo, tiek apbalvots ar Prūsijas augstāko kara apbalvojumu *Pour le Mérite*, viņš ir viens no jaunākajiem tā saņēmējiem. 1920. gadā iznākusi grāmata “Tērauda negaisos” kļūst par lasītāko paaudzē, kuras karotāji atgriežas no frontes, un vienlaikus šī grāmata

---

⁷ Turpat, 63. lpp.

⁸ Helmut Kiesel, Ernst Jünger. Eine Biographie.

kļūst par Jingera kā rakstnieka īsto sākumu. Karš kā ceļojums starp titāniem un nāvi ir vēl viens mēģinājums apzināt brīvības iespējas un nosacījumus modernā laikmetā.

Nāve

Daudz varētu runāt par interesanto un skarbo laiku, kurā Jingeram lemts dzīvot un izdzīvot no divdesmito gadu Veimāras republikas laika līdz Otrā pasaules kara beigām. Jingers kā “karavīru nacionālisma”⁹ politisks publicists, kā dažādu intelektuāļu grupu un pulciņu dalībnieks, kā vācu kareivju historiogrāfs-esejists, tad kā “savas” Vācijas vizionārs romānā “Uz marmora klintīm” (1939) un kā modernitātes un 20. gadsimta iekšējās loģikas un aporiju domātājs darbos “Strādnieks” (1932) un “Totālā mobilizācija” (1930), un tad kā Vērmahta virsnieks okupētajā Parīzē – visi šie joprojām ir pārdomu vērti nogriežņi viņa daiļradē un svarīgi temati uz 20. gadsimta Eiropas un pasaules vēstures fona. Jingera darbība 20. gadsimta 30. un 40. gados sniedz arī pietiekami daudz vielas pārdomām par viņa paša un ikviena domātāja un rakstnieka novietojumu modernitātē, par rakstības stratēģijām, par attieksmi pret vēsturisko realitāti un sabiedrību, par teksta stila un formu izmaiņām u. tml. Viņa dienasgrāmatas un esejistika turklāt ir arī nozīmīga laika dokumentācija.

Lielās tēmas, kas slēpjas aiz visiem Jingera veidoliem un saturiskiem aspektiem, ir modernitāte un tehnika, un indivīda iekļautība savā laikā. Tehnika ir kopīgs temats ar brāli Frīdrihu Georgu Jingeru (1898–1977), kura “Tehnikas perfekcija” (1939/1946) ir viens no sava laika interesantākajiem mēģinājumiem aptvert tehnikas fenomenu un tā sekas kultūrkritiskā perspektīvā, kura ieguvusi papildus aktualitāti tieši šodien. Toreiz, trīsdesmito gadu pašās beigās, “bija riskanti attīstīt domas, kas apšaubīja tehnisko progresu un visu aptverošu “totālo mobilizāciju” skaidroja kā dabas izlaupīšanu”.¹⁰ Ernsta Jingera ieskicētās perspektīvas uz tehniku sasaucas *un* kontrastē ar brāļa skatījumu. Frīdriha Georga grāmatā izteikts ir ekoloģiskais akcents un tehniskā progresa kritika. Savukārt Ernsts tiecas radīt tādus veidolus, kuros koncentrējas

---

⁹ Karl Prümm, Die Literatur des Soldatischen Nationalismus der 20er Jahre (1918-1933). Bd. 1. Kronberg im Taunus, 1974. 8.-10. lpp.

¹⁰ Jörg Magenau, Brüder unterm Sternenzelt. Friedrich Georg und Ernst Jünger. Eine Biographie. Stuttgart, 2012. 174. lpp.

modernitātes ilgas, sapņi un arī tās enerģijas, kuras virza moderno sabiedrību un ievelk to jaunā konstelācijā, pār kuru cilvēks pats vairs nav noteicējs. Ne velti tehnikas aplūkojumā un skatījumos uz to satiekas brāļi Jingeri, Hanss Freijers, Heidegers un – arī daudzi citi 20. gadsimta intelektuāļi un filozofi.

Viens no spēcīgākajiem ar tehniku un sociāliem eksperimentiem apsēstā nacionālsociālisma laika portretiem īsti jingeriskā stilā ir atrodams “Bez bailīgās sirds” otrajā, ievērojami pārstrādātajā izdevumā (1938). Situācija tajā raksturota caur Jingera stereoskopisko skatījumu: kādā atsevišķā lietā vai norisē, vīzijā vai sapnī pēkšņi atklājas saistība ar citām lietām un norisēm vai arī paveras aptverošāka “jēga” tam, kas citā gadījumā paslīd garām uztverei kā nesaistīts un ikdienišķs. Šī “jēga” var satriekt, var likt šausmās nodrebēt, var atklāt vesela laikmeta aprises: “Es iegāju kādā lepnā gardēžu lokālā, jo mani piesaistīja skatlogā ieliktais īpašas violetas endīvijas. Mani nepārsteidza, kad pārdevējs paskaidroja, ka vienīgā gaļa, kurai šo salātu piedeva būtu piemērota, ir cilvēka miesa – es to biju jau neskaidri nojautis.”¹¹ Saimnieks izvadā viesi pa iestādes leduspagrabu, kurā šis gaļas veids arī atrodas, turklāt īpašnieks uzsver, ka medībās iegūtā miesa ir daudz aromātiskāka par kūtiņš audzēto. “Kad atkal kāpām augšā pa kāpnēm, es piezīmēju: “Es nezināju, ka civilizācija šajā pilsētā tikusi jau tik tālu”. Šķita, ka pārdevējs uz brīdi samulst, taču tad, atbildot, viņš ļoti iepriecināts, draudzīgi pasmējās.”¹²

Jingers nerīko “sacelšanos pret moderno pasauli” (J. Evola), taču saskata tās nepievilcīgās un baisās puses, kuras redzamas totalitāras diktatūras ikdienā un jūtas virmojot “gaisā”. Viņš nebēg no modernitātes likteņa. Jingers meklē veidu, kā indivīds var ne tikai izdzīvot (un/vai pilnībā iekļauties) jaunajā pasaulē, bet arī saskatīt – kļūt gatavs redzei, kas padara visu par *vērojumu*, ne tikai par izciešamu un drūmi paciešamu tā saucamo realitāti. Vērojums iekļauj distancēšanās no sevis tehnikas. “Vai šāda “redze” ir iespējama?” skan viņa jautājums. Atbilde: “Kurš reiz skāris esamību, ir pārkāpis visus žogus, pie kuriem vēl svarīgi vārdi, jēdzieni, skolas, konfesijas.”¹³ “Bez bailīgās sirds” skices ir mēģinājums attēlot un evocēt kaut ko no tā, ko izjutis tas, kurš “skāris esamību”, jo tikai tā pavēries redzošs skats arī uz *savu laiku*. Šajās skicēs var atrast daudz mājienu gan par nacionālsociālistisko režīmu, gan par modernās

---

¹¹ Ernst Jünger, *Das Abenteuerliche Herz*. Zweite Fassung. Figuren und Capriccios. Nachwort von Günter Figal. Stuttgart, 2010. 18. lpp.

¹² Turpat.

¹³ Ernst Jünger, *Der Waldgang*. Mit Adnoten von Detlev Schöttker. Stuttgart, 2014. 51. lpp.

īstenības pārsteidzošo dinamiku un nemieru. Dominē tuvums dzīves robežām, nāvei, iznīcībai, apdraudošajam. Jingers karā zaudēs dēlu. Pats, atrodoties Francijas militārā pārvaldnieka Karla Heinriha fon Štilpnāgela štābā, viņš izdzīvo un rada vēl vairākus varenus modernitātes simboliskos tēlus, kuri tā aizrauj un fascinē, ka, šķiet, zūd jebkāda to morāla izvērtējuma iespēja (vai pat vajadzība). Taču te jāsaka: vai gan rakstniekam un domātājam būtu sevi jākomentē, t. i., jāpiedāvā “īstais” viedoklis par to, kas pavēries viņa stereoskopiskajam redzējumam? Ar redzēto būs jātiek galā pašam lasītājam – tāpat kā ar savu vietu un domu modernitātē un laika upē. Pakavējoties pie Jingera piezīmes no Dālemas siltumnīcām “Bez bailīgās sirds” otrajā redakcijā, Ginters Figals raksta: “Iemācīties redzēt, tas vispirms nozīmē: zaudēt pašsaprotamo skatījumu, kurā jau zina, ka kaut kas ir un kā tas iederas kādas iekārtotas dzīves sakarībā. [...] Ja pašsaprotamais skats ir ielikts iekavās, tad lietas vairs neturas pazīstamības distancē. Pie tām vairs nevēršas tādā vai citādā nolūkā. Drīzāk padodas tām, ne obligāti saistot tās ar sevi. Tām ļauj būt, kādas tās ir, un tās redz. Uz lietām [...] ilgi un bezdomu sastingumā” jāskatās, “līdz it kā sākotnējā radīšanas aktā iekrīt vārds, kas tām ir atbilstīgs”. Tā lietas tiek nevis apzīmētas, bet gan nosaucot iepazītas.¹⁴

“Bez bailīgo sirdi” papildina karalaika Parīzes dienasgrāmatas “Starojumi” (izdotas 1949. gadā). Jingera aukstais, ontoloģiski estētiskais skats, kurā apzināti izdzēsta moralizējoša, vērtējoša perspektīva, daudziem licis viņu kritizēt. Bieži citētais Jingera stila paraugs ir “burgundieša epizode” (1944. gada maijs). “Starojumos” ir ieraksts: “Trauksme. Uz lidojumi. No “*Raphael*” viesnīcas jumta es divreiz redzēju Senžermēna kvartāla apkārtnē paceļamies postījumu dūmu mākoņus, kamēr eskadriļa lielā augstumā lidoja prom. Tā uzbrūk tiltiem pār upi. [...] Otrreiz, saulrietā, es turēju rokā burgundieša glāzi, kurā peldēja zemenes. Pilsēta ar sarkanajiem torņiem un kupoliem izpletās varenā skaistumā, līdzīgi ziedkausam, kas atvērts nāvīgai apaugļošanai.” 1963. gada izdevumā šim tekstam piebilsts: “Tas viss bija izrāde, tīrs, sāpīgi apliecināts un kāpināts spēks.”¹⁵

---

¹⁴ Gunter Figal, Nachwort. IZd. Ernst Junger, Das Abenteuerliche Herz. Zweite Fassung. Figuren und Capriccios. Stuttgart, 2010. 185. lpp.

¹⁵ Ernst Junger, Strahlungen. Tübingen, 1949. 522. lpp. Kopā ar vēlākajiem papildinājumiem cit. no: Helmut Kiesel, Ernst Jünger. Die Biographie. München, 2009. 518. lpp.

Mežā

Pēc Otrā pasaules kara Jingers pārceļas uz Vilflingeni, kur lauku pilsētiņas gaisotnē (kopš 1951. gada pastāvīgi) paliks līdz pat nāvei. 1951. gads viņa dzīvē ir zīmīgs arī ar to, ka tiek publicēta eseja “Došanās mežā” (*Der Waldgang*). Atkal jau galvenā tēma ir brīvības iespējas un indivīda brīvības lauki, kurus nosargāt no sabiedrības. Skaidrs, ka esejas tiešais konteksts ir nacionālsociālisma diktatūras gadi un indivīda un valsts politiskā režīma attiecības, taču arī pēckara laiks. Un ne tikai: Jingers pavērš brīvības tematiku plašāk un vienlaikus dziļāk. Runa darbā “Došanās mežā” ir par ikvienas sabiedrības uzmācīgo tvērienu, no kura indivīdam jāspēj izvairīties, – ja vien viņš vēlas būt brīvs. Došanās mežā kā ceļojums pie brīvības tad, kad sociālā telpa ir uzsvērti politiski nebrīva – šādi Jingers atsāk savu rakstnieka dzīvi pēc Otrā pasaules kara.

Mainoties vēsturiskajai situācijai, izmainījušies arī brīvības nosacījumi. Tiem Jingers vēlas vērīgi sekot: “Došanās mežā ir atsevišķā brīvības šajā pasaulē vērojums. Tajā ietverta arī grūtība, jā, pat priekšrocība būt pasaulē par atsevišķo. Pasaule ir mainījusies un tas noticis nepieciešami, un tā mainās – tur nav ko noliegt, taču līdz ar to mainās arī brīvība, tiesa, ne pēc būtības, tomēr formas ziņā.”¹⁶ Brīvībai nepieciešami jauni pastāvēšanas veidi – no statiski tveramā, redzamā pāriet pie “neredzamā, par ko mēs te runājam kā par došanos mežā”.¹⁷ Situācijā, kad notiek izmaiņas, notiek pasaules konsolidācija, kad “ikvienam jātiek uzraudzītam”¹⁸ – tagad brīvība var pastāvēt tikai īpašās formās. Notiek atsevišķā cīņa ar “tehnisko kolektīvu un tā pasauli”.¹⁹ Jingers te nevēršas pret tehniku, bet gan pret kolektīvu un tā pakļaušanos tam, ko viņš nodēvē par “automātismu”: “Mežabrālis ir gatavs pretoties un domā izcīnīt cīņu, pat ja tā rādās kā cīņa bez izredzēm. Mežabrālis ir tas, kuram ir sākotnējās attiecības ar brīvību, kuras izpaužas [...] pretestībā automātismam un tajā, ka viņš nedomā sekot automātisma ētiskajai konsekvencei – fatālismam.”²⁰

---

¹⁶ Ernst Jünger, *Der Waldgang*. Mit Adnoten von Detlev Schöttker. Stuttgart, 2014. 21. lpp.

¹⁷ Turpat, 23. lpp.

¹⁸ Turpat.

¹⁹ Turpat, 31. lpp.

²⁰ Turpat, 30. lpp.

“Došanās mežā” galvenais jautājums ir šāds: vai cilvēku var atbrīvot no bailēm?²¹ Lai to izdarītu, nepieciešams ne tikai atcerēties par tēvu tēvu mantojumu (t. i., kultūras tradīciju), bet kā Faustam “jānobrauc pie mātēm”, atbrīvojot to sākotnējo, pirmatnējo spēku, kam laikmeta spēki un varas nespēs pretoties. Šo dziļo spēku uz vairoga nestā cilvēka “suverenitāte” parādās, teiks Jingers, tur, kur kāds pārvar bailes sevī. Tikai tad varēs teikt, ka vēsture kļuvusi par “veidolu, kuru brīvais piešķir liktenim”.²²

Jingeram nav ilūziju par to, ka “cilvēka lielums vienmēr no jauna jāizcīna”²³ un ka suverenitāte nav dāvana. Tomēr “Došanās mežā” nodaļās viņš saista baiļu pārvarēšanas un suverenitātes tēmu ar to, kas *paveras* kādam, kurš atbrīvojies no bailēm, un kas top *dots* tieši tam, kas tapis suverēns. “Nāves baiļu pārvarēšana ir arī citu baiļu pārvarēšana, kurām ir nozīme tikai šī pamatjautājuma apvārsnī. Došanās mežā pamatā ir došanās nāvē. Šis ceļš ved cieši gar nāves līniju vai, ja nepieciešams, cauri tai. Ja izdevies šo līniju pārkāpt, mežs kā dzīves mājvieta atveras savā pārdabiskajā krāšņumā. Te sakņojas pasaules pārbagātība.”²⁴ Nokratot bailes, atdarās pasaules valoda, tās “pārbagātība” – cilvēks atbrīvojas pasaules cildenajam, pārmērīgajam, bīstamajam krāšņumam. Tas iespējams, ja cilvēks atpazīst to, ko Jingers sauc par “rangu”: “Cilvēks iegūst suverenitāti savā vientulībā, tomēr pieņemot, ka tur viņš atpazīst savu rangu. [...] Šajā sevis satikšanas notikumā sociālais moments atkāpjas. [...] Cilvēks izkāpj no abstrakcijām, funkcijām un darba dalīšanas. Viņš stājas attiecībās ar veselumu, ar absolūtu un tur sakņojas varena prieka izjūta.”²⁵ Suverēns satiek pasauli viņpus sabiedrības “abstrakcijām”.

Vientulības suverenitāte ir Jingera lielā tēma. Tomēr tajā, tāpat kā daudzās citās viņa tekstos tēmās, vērojamas izmaiņas un precizējumi. 1977. gadā publicētajā romānā “Eumesvila. Atskats uz kādu pilsētu” viņš runās par atsevišķā milzīgo varu, ko tas var apzināties, taču var arī “pārāk lēti” pārdot; tad tā izkūp vēsturiskā un politiskā “mehānikā” un tās nepieciešamībā un pakļaujas šīs nepieciešamības likumiem. “Eumesvilā” Jingers izspēlēs “Anarhista” (īsi sakot – politiski aktīvā, sabiedrību izmainīt nodomājušā, vēsturi pārveidot gribošā cilvēka) un “Anarha” pretmetu. To viņš vēlas ieskicēt pēc iespējas sīkāk, diferencētāk un pamatīgāk, jo saskata starp šiem

---

²¹ Turpat, 35. lpp.

²² Turpat, 47. lpp.

²³ Turpat, 57. lpp.

²⁴ Turpat, 55. lpp.

²⁵ Turpat, 69.-70. lpp.

tēliem arī lielu daļu līdzības. “Anarhs” ir vēl viens veidols, ar kuru Jingers strādā un kas kļūst par viņa kredo, lai gan tad, kad klajā tiek laista “Eumesvila”, romāna autora izteiksmes meklējumiem vēl nebūt nav pienācis gals – pie dažādiem tekstiem un dienasgrāmatas Jingers strādā līdz pat savas dzīves galam. Tomēr “Anarhs” ir zīmīgs tēls, spēcīgs un pietiekami daudz konteksta slāņu ietverošs. Tā darināšanā klāt stāvējuši Štirners (“Vienīgais”), Nīče (“Tā runāja Zaratustra” tēli, pirmām kārtām – Pārcilvēks), Karls Šmits (“Partizāns”) un citi. Gribētu uzsvērt, ka līdz šim neatklātas saskares plaknes “Anarham” noteikti ir arī ar Heidegera “lantanontiem”, kas nemanāmi laikmetam “lec” tālu uz priekšu, ielec vēl nezināmajā, pat ja tas ir aiz vistālākajiem Hērakla stabiem.

Anarhs

Romāns “Eumesvila”, kurā viņa pārdomas par brīvību kondensējas nākotnes vīzijā un “Anarha” tēlā, ir konsekvents Jingera kā ceļotāja dzīves turpinājums. Starp “tērauda negaisu” Kareivi un “Eumesvilas” Anarhu plešas daudzveidīgu ceļojumu piedzīvojumi: Jingera un viņa drauga Alberta Hofmana – LSD tablešu izgudrotāja – ceļojumi apziņas tālēs, vienlaikus šos ceļojumus literāri apstrādājot tādos darbos kā “Godenholmas apmeklējums” (1952) vai “Tuvošanās. Vielas un skurbums” (1970); Jingera-entomologa ceļojumi kukaiņu mikropasaulēs, kuras izrādās arī pietiekami bīstamas ceļotājam; Jingera fantasta futūristiskie romāni kā ceļojumi nākotnē vai jauno tehnoloģiju pasaulēs (“Stikla bites”, “Heliopole”); pasaules apceļojumi jau pietiekami cienījamā vecumā – viņa Brazīlijas, Sardīnijas, Grieķijas, Norvēģijas u. c. vietu un reģionu apmeklējumu refleksijas; sarakstes un tikšanās ar daudziem sava laika izciliem domātājiem, rakstniekiem, politiskām figūrām un publicistiem (ar Borhesu, Miterānu, Helmūtu Kolu, Heidegeru, Karlu Šmitu u. c.), tas rada jaunus tekstus un precīzē modernitātes novietojumu un likteni (“Pāri līnijai”, “Pie laika mūra” u. c.).

Šos ceļus var salīdzināt ar darbā “Godenholmas apmeklējums” attēloto braucienu. Pāris ceļotāji dodas uz Godenholmas salu pie filozofa. Pie filozofa mājās tos sagaida dīvainas vīzijas, kuru spēks un perspektīva izmaina klātesošo fizisko redzi un skatījuma perspektīvu. Stāsta lieliskie tēli un simboli – plūdi, kas pārņem māju; vīzijas, pats brauciens pa jūru; nezināmais kā biedējošais un pievelkošais; pasaules bezgalības klātbūtne un tai kontrastējošā dzīves savažotības izjūta u. tml. – rāda modernitāti un

rāda tajā meklējošo, urdošo skatienu, kas pūlas ietiekties tālumos un dziļēs, apziņas dzelmēs un realitātes daudzdimensionalitātē. Jingers kontrolēti iejaucas savā un savu teksta tēlu psihē, lai panāktu to, ka “pasaule sāk runāt un spēcīgi atbildēt garam. Lietas ir kā pielādētas; to skaistums, jēgpilnā kārtība parādās jaunā veidā. Šī “būšana-formā” nav saistīta ar fizisku labsajūtu; bieži tā ir pat pretrunā ar to – it kā vājumā lietas atrastu labāku pieeju [uztvērējam] nekā citkārt. Tiesa, [...] te nedrīkst sajaukt [uztvērēja] sensitīvumu un slimību – tomēr te nav arī grūti kļūdīties. To labi var redzēt disputos, kuros no mākslasdarbiem tiek izdarīti secinājumi par mākslinieku psihi. Nav nejauši, ka mūsu laikā šādu strīdu ir vairāk. Šķiet, ka ne tikai indivīdu dzīvēs paaugstinātas gatavības stāvokļi iet pa priekšu viņu produktīvajām fāzēm; tā tas notiek arī kultūras stilu maiņā. Šie stāvokļi rada īstu Bābeles sajukumu gan formu valodā, gan arī ikvienā valodā.”²⁶

Pāreja, Bābeles sajukums, ir meistarīgi radītais fons tam, ko Jingers attēlo un par ko domā arī “Eumesvilā”. Šis teksts ir gan sinhrons rekursus uz savu laiku, gan diahrons pašironisks “kodēts” komentārs par sevi nacionālsociālisma režīma laikā un kopumā par savu novietojumu dzīvē,²⁷ gan laikmeta diagnostika lielu vēsturisku laikmetu perspektīvē – domāšana “lielās laiktelpās un no liela attāluma”.²⁸ Turklāt “Eumesvila” ir Jingera vērojuma un rakstības veida noslīpēts paraugs.

Darbība notiek ļoti tālā nākotnē, kad sen jau pagātnē palikusi gan Jingera reiz pēc Otrā pasaules kara aprakstītā globālā “pasaules valsts” (*Weltstaat*), gan viņa “Heliopolē” aprakstītā cīņa par varu, gan atomkarš. Reiz acīmredzot bijusī aptverošā planetārā kārtība sen sabrukusi, eksistē vēl pastāvīgas, nekoordinētas vienības – “fellohoīdi” veidojumi (Špenglers par “fellohiem” dēvēja masas, kas dzīvo reiz plaukstošas kultūras telpā, bet vairs nav saistītas ar tās radošo spēku), “aleksandriskas” daudzveidības atliekas – pilsētvalstis un citi politiski veidojumi. Eumesvila ir viena no tām. Jingera konceptā tā ieguvusi savu nosaukumu no t. s. diadohu laika pēc Maķedonijas Aleksandra valsts sabrukuma un tās veidolu ietekmējis viņa ceļojums uz Agadīru Marokā. Tirāns Kondors (prototips – Aleksandra sekretārs diadohs Eumēns no Kardijas), ar kuru galu galā galvenais varonis Venators dodas vēl neredzētā, neiepazītā

---

²⁶ Ein abenteuerliches Herz. Hrsg. und mit Erinnerungen von Heinz Ludwig Arnold. Stuttgart, 2011. 256. lpp.

²⁷ Heimo Schwilk, Ernst Jünger. Ein Jahrhundertleben. Die Biographie. Stuttgart, 2014. 530. lpp.

²⁸ Matthias Schöning, Der Anarch und die Anarchisten. Ernst Jüngers “Eumeswil”: eine metapolitische Typologie der Staatsfeinde aus dem Jahr ’77. Izd.: Ikonographie des Terrors? Hrsg. von Norman Ächtler und Carsten Gansel. Heidelberg, 2010. 36. lpp.

meklējumos tālajos mežos un vairs neatgriežas, ir “mērens” tirāns, valsts tiek pārvaldīta drīzāk policejiski, nevis totalitāri teroristiski. Visu – pat varu – caurstrāvo veltīgums vai, pareizāk sakot, nekur vairs nav ne mazākā vēsturiskā spēka vai nemiera, palikusi tikai “eksistēšana” bez vēsturiskiem horizontiem un cerībām, bez idejām un arī attīstības, lai gan valda relatīva kārtība un labklājība. Venatoru tomēr vēl vilina stāsti par tālajiem mežiem, kuros aiz seno tehniku un sasniegumu drupu klātajiem tuksnešiem mīt neredzēti radījumi un klīst fantastiski tēli. Turp viņš arī dodas, lai vairs neatgrieztos.

Modernitātes stāsts, kurā uzmilza Kareivja un Strādnieka tēli, kurā ar nekad nebijušu spēku parādījās un uzplauka tehnika un funkcionālā perfektuma alkās tīklojās visdažādāko veidu un līmeņu, procesu un dinamiku organizēšana, “Eumesvilā” ir izsīcis: “Modernitāte beidzas “lielajā izgāztuvē” [un kurā mītošie trulā vienaldzībā izmanto senu tehniku fragmentārās paliekas kā visprimitīvākos darba rīkus – R. B.] un kur (kā Nīces “pēdējā cilvēka” mantinieci) neparādās ne “Pārcilvēks”, ne “[cēlais] Mežonis”, bet gan “Spoks”.²⁹ Lietas te nerunā. Pārveidotas, izjauktas, neatpazīstamas tās pastāv kā vairs tikai atbalss, spocīgi priekšmeti, ar kuriem fellahi darbojas civilizācijas palieku pieskalotajā jūrmalā.

Tomēr šis izgāztuves fellahiskais “spoks” pastāv līdztekus kam citam – Anarham. Romāna centrālā personāža Martina Venatora – “anarha” un “metavēsturnieka” – veidols ir daudzslāņains un tajā netrūkst norāžu arī uz laikmetīgiem kontekstiem. Venators sevi piesaka aizvien jaunos aspektos attieksmē pret vēsturi, pret cilvēku, pret dzīvi. Viņš nav nedz “anarhists” (politisks radikālis, kas tiecas “labot” sabiedrību), nedz postvēstures izgāztuves “Spoks”, nedz pat no sabiedrības mežā aizgājušais “Došanās mežā” “Mežabrālis”. Anarhs ir suverēns, neitrāls spēks paralēls valstij un sabiedrībai. Distancētībā no visa viņš vēlas par spīti vēsturiskajai entropijai un bezizejai ar “iekšējo ausi” uztvert kādus mājienu, skaņas, pēkšņi uzzibošas nojausmas. “Kā anarhs esmu izlēmis ne ar vienu neielasties, neko neņemt nopietni, taču ne nihilistiskā veidā, bet gan drīzāk kā robežpostenis, kas nekuriens robežjoslā starp paisumu un bēgumu asina redzi un dzirdi [izcēlums: R. B.]”³⁰ Gnostiski šaubīdamies par visas radības kļūdainumu, Venators reiz netālu no tirāna Kondora rezidences Kasbahas atrod arhaisku trilobīta fosiliju. Viņu valdzina matemātiskā saskaņa tā veidolā, kurā nav nodalāmi mērķis un skaistums. Šis atradums

---

²⁹ Helmut Kiesel, Ernst Jünger. Die Biographie. München, 2007. 638. lpp.

³⁰ Ernst Jünger, Eumeswil. Stuttgart, 1977. 87. lpp.

rada prieku un vieglumu, kuru nevar aprakstīt tikai estētiskās, zinātniskās vai vēsturiskās kategorijās.

Tāpēc Jingera daiļrades kritiķu sniegtie raksturojumi, (tādi kā “kara un dzīves a-morāla estetizācija”), tomēr netver viņa darbos nobriestošo substanci. Estetizācija galu galā *nav* pašreferenciāla jeb tās pašreferenciālums ir tik pilnīgs, ka *kvalitatīvi maina tās nozīmi*. Īstais lietu estētisms ir meklējams to substancē. Tāpat tas ir arī cilvēka gadījumā. Vēstulē brālim Frīdriham Georgam Ernsts Jingers reiz rakstīja: “Dzelzs gabals, lai arī cik meistarīgi apstrādāts, paliek atomārā līmenī sev identisks un pastāv viņpus stilu maiņas; tā arī es esmu identisks savam pirmatnējumam un, ja viss šis lielais pasaules meistardarbs reiz nogrims gruvešos un pelnos, es gribu piecelties agri kā laupītājs un vēl pirms gaismas svīdas doties prom”.³¹

---

³¹ Ernsts Jingers 1921. gada 3. decembra vēstulē brālim Frīdriham Georgam Jingeram. Cit. no: Heimo Schwilk, Ernsts Jünger. Ein Jahrhundertleben. Stuttgart, 2014. 258. lpp.

Noslēgums

“”1943. gadā Cukmaiers [rakstnieks Karls Cukmaiers (1896-1977)] amerikāņu slepenajam dienestam iesniedza Jingera raksturojumu, kurš tika publicēts 2002. gadā kā “Slepenais ziņojums”:

“Ernstu Jingeru es uzskatu par visapdāvinātāko un nozīmīgāko Vācijā palikušo autoru. Es ticu, ka viņa un viņa jaunākā brāļa [Frīdriha Georga Jingera] opozīcija nacistu režīmam ir īsta un nav identiska tai tikai nosacītajai opozīcijai, kuru pauž citas konservatīvas aprindas vai virsnieku grupas. Jingeru gadījumā šī opozīcija sakņojas dziļāk. Runa nav par militāri politiskām taktikām, kurās viņi atšķirtos no Hitlera; runa ir par garu. Ernsta Jingera kara slavinājumam nav nekā kopīga ar agresiju un pasaules kundzības plāniem – viņa kungu ideālam nav nekā kopīga ar demagoģisko kungu “rases” nejēdzību. Viņš nav pacifists un demokrāts, taču viņš pavisam nopietni domā par pasaules veidošanu izejot no gara un ar augstākā mērā attīstītas un augstākā mērā sevi pašdisciplinējošas personības palīdzību (...).” Atgriežoties no trimdas, Cukmaiers pūlējās satīties ar Jingeru. Satikšanās nenotika, ko Cukmaiers ļoti nožēloja. 1967. gada 14. novembrī viņš rakstīja Jingeram: “Līdz pat šai dienai nesatīties ar Jums – to es uzskatu par manas dzīves lielāko kļūdu”. Var gan būt, ka šādi sakot viņš pārspīlē, taču par Cukmaiera patiesumu viņa augstajā Jingera vērtējumā nav pamata šaubīties. 1970. gadā, kad Jingeru daudzkārt kritizēja vēsturiski politisku un literāru iemeslu dēļ, tieši Cukmaiers ieteica viņu Frankfurtes pilsētas Gētes medaļas godam. Pamatojot šo ieteikumu viņš cita starpā rakstīja, ka “diez vai ir kāds cits šobrīd vēl dzīva vācu rakstnieka literārais korpuss”, kurš “būtu literārā un intelektuālā ziņā liekams augstāk” par Jingeru sasniegto augstumu.”

Helmuth Kiesel, ERNST JÜNGER. DIE BIOGRAPHIE. Patheon, 2009. 18. lpp.